

गृत्समद (आङ्गिरसः शौनहोत्रः पश्चाद्) भार्गवः शौनकः। ब्रह्मणस्पतिः। जगती ।

ऋजुरिच्छंसौ वनवद्वनुष्यतो देवयन्निददेवयन्तमभ्यसत्।

सुप्रावीरिद्वनवत्पृत्सु दुष्टं यज्वेदयज्योर्वि भजाति भोजनम्॥ २.०२६.०१

ऋजुः- आर्जवसम्पन्नः । इत्- एव । शंसः- मन्त्रस्तुतः । वनुष्यतः- सम्भक्तृन् । वनवत्- सम्भजेत् । अदेवयन्तम्- अन्धकारे । देवयन्- प्रकाशं यच्छन् । अभ्यसत्- अन्धकारमभिभूयात् । सुप्रावीः- शोभनरक्षकः । पृत्सु- युद्धेषु । दुस्तरम्- तरीतुमशक्यं वलम् । वनवत्- हिंस्यात् । यज्वा- दाता सन् । अयज्योः- अदातुर्लोभिनः । भोजनम्- भोगम् । वि भजाति- अन्येभ्यः प्रयच्छति ॥१॥

यजस्व वीर प्र विहि मनायतो भद्रं मनः कृणुष्व वृत्रतूर्यै।

हविष्कृणुष्व सुभगो यथाससि ब्रह्मणस्पतेरव आ वृणीमहे ॥ २.०२६.०२

वीर- वीर्यसम्पन्न । यजस्व- पूजय । प्र- प्रकर्षेण । मनायतः- मानसान् देवान् प्रति । विहि- गच्छ । वृत्रतूर्यै- वृत्रहिंसायां सत्याम् । भद्रम्- कल्याणमयम् । मनः- चित्तम् । कृणुष्व- कुरु । सुभगः- सौभाग्यवान् । यथाससि- यथा भवसि तथा । हविः- हव्यम् । कृणुष्व- कुरु । ब्रह्मणस्पतेः- मेधाधिदेवतायाः । अवः- रक्षाम् । आ वृणीमहे- प्रार्थयामहे ॥२॥

स इज्जनेन स विशा स जन्मना स पुत्रैर्वाजं भरते धना नृभिः।

देवानां यः पितरमाविवासति श्रद्धामना हविषा ब्रह्मणस्पतिम्॥ २.०२६.०३

यः । देवानाम्- देवतानाम् । पितरम्- पालकम् । ब्रह्मणस्पतिम्- मेधाधिदेवतम् । श्रद्धामनाः- श्रद्धायुक्तचित्तः । हविषा- चरुपुरोडाशध्यानभावनादिहव्येन । आविवासति- परिचरति । सः । इत्- एव । जनेन विशा जन्मना पुत्रैः नृभिः- अभिजनेन । वाजम्- सम्पदम् । भरते ॥३॥

यो अस्मै हव्यैर्घृतवद्भिरविधत्स्व तं प्राचा नयति ब्रह्मणस्पतिः।

उरुष्यतीमंहसो रक्षती रिषोऽहोश्चिदस्मा उरुचक्रिरद्भुतः ॥ २.०२६.०४

यः । अस्मै- एतस्मै । घृतवद्भिः- दीप्तिमद्भिः । हव्यैः- चरुपुरोडाशध्यानभावनादिहव्यैः । अविधत्-
परिचरति । तम् । ब्रह्मणस्पतिः । प्राचा- सनातनसन्मार्गेण । प्र नयति । ईम्- एनम् । अंहसः-
पापात् । उरुष्यति- रक्षति । रिषः अंहः- हिंसातः । रक्षति- पालयति । अस्मै- एतस्मै यजमानाय ।
उरुचक्रिः- बहुकर्मकारः । अद्भुतः- आश्चर्यकरो भवत्याचार्यो भवतीति सायणः ॥४॥